

Advies 2022/17

Uitgebracht op vraag van de minister van Zelfstandigen

Artikel 110, §1 van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen

Welvaartsaanpassingen 2023-2024

Samenvattend	2
1 Het structureel mechanisme van welvaartsaanpassing	5
1.1 Omvang van de enveloppes	5
1.2 Voorafgaandelijk advies	5
2 Welvaartsenveloppe 2023-2024	6
2.1 Gevolgde procedure	6
2.2 Omvang van de enveloppe	8
2.3 Voorstel tot verdeling van de enveloppe 2023-2024	9
2.4 Saldo	15
Bijlage I	17
Bijlage II	18

Samenvattend

Voorliggend advies omvat een voorstel tot verdeling van de welvaartsenveloppe 2023-2024 voor het sociaal statuut van de zelfstandigen.

Besteedbare enveloppe

Het budget waarover de zelfstandigenregeling voor de twee komende jaren beschikt voor welvaartsaanpassingen bedraagt 58,7 miljoen EUR voor 2023 en 123,8 miljoen EUR voor 2024.

Voorafgaande opmerkingen over de gevolgde procedure voor de welvaartsenveloppe 2023-2024

De procedure in het kader van de welvaartsenveloppe 2023-2024 is iets anders verlopen dan gewoonlijk:

1. De vraag aan het Federaal Planbureau om de omvang van de enveloppe 2023-2024 te berekenen werd niet gesteld door de gemengde welvaartscommissies maar door de federale regering. Het antwoord, dat uitsluitend betrekking had op de omvang van de enveloppes per regeling en per tak, werd aan de Groep van Tien overgemaakt en werd nooit geagendeerd voor bespreking binnen de gemengde welvaartscommissies.
2. De federale regering heeft op 28 september haar eigen voorstel tot verdeling alsook een budgettaire raming ervan aan de Groep van Tien overgemaakt. Dat voorstel werd vervolgens voor bespreking aan de gemengde welvaartscommissies bezorgd.
3. De gemengde welvaartscommissies werden pas op 23 oktober 2022 op de hoogte gebracht van de meer- en minuitgaven in het kader van de welvaartsenveloppe 2021-2022. Pas dan beschikten zij over alle nodige informatie om zich over het voorstel van de regering te kunnen buigen.
4. Vanwege de bestaande koppelingen tussen de uitkeringsbedragen in beide regelingen heeft het ABC eerst gewacht op de onderhandelingen in de werknemersregeling.
5. Op 7 november werden op het niveau van de Groep van Tien de onderhandelingen rond loonnorm en de welvaartsenveloppe in de werknemersregeling formeel stopgezet.
6. Het ABC heeft bijgevolg beslist een advies uit te brengen met een voorstel tot verdeling van de welvaartsenveloppe 2023-2024 in de zelfstandigenregeling.

Voorafgaande opmerkingen over de verdeling

De verdelingskeuzes in de werknemersregeling hebben een impact op de toewijzing van de enveloppe voor de zelfstandigenregeling. Om zijn voorstel tot verdeling van de welvaartsenveloppe 2023-2024 in de zelfstandigenregeling te formuleren, gaat het ABC uit van het voorstel tot verdeling voor de werknemersregeling die de gemengde welvaartscommissie NAR-CRB begin november aan de Groep van Tien heeft overgemaakt en die afwijkt van het regeringsvoorstel.

Voorstellen tot verdeling

In voorliggend advies worden volgende welvaartsaanpassingen voorgesteld voor de zelfstandigenregeling:

	Vanaf
Pensioenen	
• Minima (+ 1,925 % maximum)	1/07/2023
• Toekomstige pensioenen: forfaitair pensioen (+ 3 %)	1/07/2023
• Toekomstige pensioenen: winst pensioen loopbaanjaren 1984-2020 (+ 3 %)	1/07/2023
• Pensioenen ingegaan in 2016 (+ 0,294985251 %)	1/01/2023
• Pensioenen ingegaan in 2017 (+ 0,294985251 %)	1/01/2023
• Pensioenen ingegaan in 2018 (+ 2 %)	1/07/2023
• Pensioenen ingegaan in 2019 (+ 2%)	1/01/2024
Ziekte-invaliditeit	
• Forfaits primaire arbeidsongeschiktheid en invaliditeit	
Begunstigden met gezinslast (+ 2,5 %)	1/07/2023
Alleenstaanden en samenwonenden (+ 2 %)	1/07/2023
• Hulp van derden (+ 0,5 %)	1/07/2023
• Ouderschap	
Moederschap (+ 1 % uitkeringen vanaf 5e week van uitkering)	1/07/2023
Adoptie, onthaal en vaderschap en geboorte (+ 1 %)	1/07/2023
Andere uitkeringen	
• Overbruggingsrecht (+ 2 %)	1/07/2023
• Mantelzorg (+ 2 %)	1/07/2023
• Rouwverlof (+ 1 %)	1/07/2023

Saldo

Gelet op de voorgestelde aanpassingen, blijft er een saldo over van ca. 3,9 miljoen EUR voor 2023 en 5,8 miljoen EUR voor 2024. Het ABC stelt voor om dit saldo te besteden aan een verhoging van de welvaartspremie. Deze premie werd de afgelopen jaren immers niet meer aangepast.

Indien - tegen het uitdrukkelijke advies van het ABC in - beslist zou worden om de minimumpensioenen alsnog met meer dan 1,925% te verhogen, dan roept het ABC op om de in dit advies voorgestelde verdeling aan te houden omdat het de prioriteiten van de zelfstandigen respecteert. Het saldo zal in dat geval verkleinen waardoor de welvaartspremie minder verhoogd zal kunnen worden.

Het ABC herinnert aan de wenselijkheid en de noodzaak om in het stelsel van de zelfstandigen een eigen beleid te kunnen voeren – en daaruit voortvloeiend aan het belang en de noodzaak van het compromisvoorstel waarbij de minimumpensioenen met 1,925% zouden verhogen.

	2023	2024
Besteedbare enveloppe	58.700.000	123.800.000
Totale besteding, waarvan:	54.832.571	118.048.772
• Pensioenen	46.607.841	100.737.595
• ZIV-uitkeringen	8.071.338	16.999.849
• Overbruggingsrecht	93.146	189.051
• Mantelzorg	43.905	89.111
• Rouwuitkering	16.341	33.166
Saldo	+ 3.867.429	+ 5.751.228

1 Het structureel mechanisme van welvaartsaanpassing

Met de wet op het Generatiepact (2005) werd een structureel mechanisme van welvaartsaanpassing ingevoerd voor de inkomensvervangende¹ en bijstandsuitkeringen². De federale regering beslist om de twee jaar hoeveel middelen hiervoor worden vrijgemaakt en hoe deze zullen aangewend worden.

1.1 Omvang van de enveloppes

De wet op het Generatiepact bepaalt voor elk van de drie regelingen de minimale omvang van de welvaartsenveloppe. Voor het sociaal statuut³ stemt het bedrag van de minimale theoretische enveloppe overeen met de som van de geraamde uitgaven voor :

- een jaarlijkse welvaartsaanpassing met 0,5 % van alle inkomensvervangende uitkeringen in de sociale zekerheid, met uitzondering van de forfaitaire uitkeringen;
- een jaarlijkse welvaartsaanpassing van 1 % van alle forfaitaire uitkeringen;
- een jaarlijkse verhoging van 1,25 % van de grenzen in aanmerking genomen voor de berekening van de inkomensvervangende uitkeringen.

Sinds 2010 moet de regering bij de beslissing over de welvaartsenveloppe rekening houden met de eventuele meeruitgaven die de uitvoering van de vorige welvaartsaanpassing met zich meebracht in vergelijking met het daartoe voorziene budget⁴.

1.2 Voorafgaandelijk advies

Voor de toewijzing van de welvaartsenveloppe baseert de federale regering zich volgens de wet op :

- een gezamenlijk advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad voor wat betreft de uitkeringen in het werknemersstelsel⁵;
- een gezamenlijk advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en het Algemeen Beheerscomité voor het Sociaal Statuut der Zelfstandigen voor wat betreft de uitkeringen in het zelfstandigenstelsel⁶;
- een gezamenlijk advies van de Federale Adviescommissie Maatschappelijk Welzijn, de Nationale Arbeidsraad, de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, de Nationale Raad voor

¹ Voor de uitkeringen in de zelfstandigenregeling gaat het om artikel 5 van de wet betreffende het Generatiepact, voor die in de werknemersregeling om artikel 72 van diezelfde wet.

² Het mechanisme van welvaartsaanpassing voor bijstandsuitkeringen werd pas in een tweede beweging toegevoegd aan de wet betreffende het Generatiepact (zie art. 349 van de programmawet van 27 december 2006).

³ Artikel 6 van de wet betreffende het Generatiepact. Voor de werknemers- en de bijstandsregeling wordt de omvang gespecificeerd in respectievelijk de artikelen 73 en 73ter van diezelfde wet.

⁴ De herwaarderingsmaatregelen in het kader van een welvaartsenveloppe genereren immers uitgaven over meerdere jaren. De budgettaire impact blijft dus niet beperkt tot de tweejaarlijkse periode waarin de maatregelen genomen worden.

⁵ Artikel 72 van de wet op het Generatiepact

⁶ Artikel 5 van de wet op het Generatiepact

Personen met een Handicap en het Raadgevend Comité voor de Pensioensector voor wat betreft de aanpassingen in de bijstandsstelsels⁷.

Wanneer hogergenoemde adviezen niet zijn uitgebracht op 15 september van het jaar waarin de regering over de welvaartsenveloppe moet beslissen, worden deze geacht te zijn gegeven en stelt de regering zelf een ontwerp van beslissing op die zij motiveert en voorlegt aan de gemengde welvaartscommissies. Bij gebrek aan een advies van de sociale partners binnen de maand na deze adviesaanvraag door de regering, wordt een advies geacht te zijn gegeven⁸.

2 Welvaartsenveloppe 2023-2024

2.1 Gevolgde procedure

Klassiek wordt de uitvoering van het structureel mechanisme van welvaartsaanpassing gekenmerkt door de volgende procedure :

1. de berekening door het Federaal Planbureau van de minimale theoretische enveloppes en de meer- en minderuitgaven op vraag van de gemengde welvaartscommissies;
2. adviesverstrekking door de gemengde welvaartscommissies op basis van de informatie over de beschikbare enveloppes.

De gemengde welvaartscommissie CRB-NAR formuleert traditioneel niet enkel een voorstel tot verdeling van de welvaartsenveloppe voor het werknemersstelsel maar ook voor die bestemd voor de bijstandsregeling. Daarnaast groeide in het verleden tevens de praktijk om de welvaartsaanpassingen voor de werknemers- en zelfstandigenstelsels tot op zekere hoogte samen te bekijken en het voorwerp te laten uitmaken van een gezamenlijk advies dat tot stand komt in de gemengde welvaartscommissie CRB-NAR⁹ (zie ook punt 2.3.1). De verklaring hiervoor is te vinden in het streven om de bepaalde uitkeringen in het zelfstandigenstelsel op eenzelfde manier te binden aan de evolutie van de welvaart als de minima voor werknemers en in de wettelijk koppeling van bepaalde uitkeringsbedragen in het zelfstandigenstelsel aan wettelijke minima voor werknemers¹⁰. Voor zover het ABC dit noodzakelijk acht, vult het deze gemeenschappelijke adviezen aan met een eigen advies om de voorstellen voor het zelfstandigenstelsel verder toe te lichten en te duiden¹¹.

Voor de budgettaire raming van hun voorstellen doen de gemengde welvaartscommissies beroep op de instellingen van sociale zekerheid¹².

3. de beslissing van de federale regering over de toewijzing van de enveloppes, na advies van de gemengde welvaartscommissies.

⁷ Artikel 73bis van de wet op het Generatiepact

⁸ Artikelen 5, §3, 72, §3 en 73bis, §3 van de wet op het Generatiepact

⁹ Het ABC mandateert in dat geval de ABC-leden die tevens lid zijn van de NAR om over het luik zelfstandigen een gemeenschappelijk advies uit te brengen.

¹⁰ Zie bijlage II.

¹¹ Zie o.m. ABC-adviezen 2021/10 'Welvaartsaanpassingen 2021-2022' en 2019/06 'Welvaartsaanpassingen 2019-2020'

¹² Voor het zelfstandigenstelsel wordt ook een beroep gedaan op het Actuaariaat van de FOD Sociale Zekerheid.

De procedure in het kader van de welvaartsenveloppe 2023-2024 kende een enigszins ander verloop:

1. De vraag aan het Federaal Planbureau om de omvang van de enveloppe 2023-2024 te berekenen werd niet door de gemengde welvaartscommissies maar door de federale regering gesteld. Op 4 mei 2022 maakten de ministers Vandenbroucke, Clarinval, Dermagne en Lalieux per brief de vraag over aan het Federaal Planbureau om de budgettaire enveloppes voor 2023-2024 kenbaar te maken tegen 15 juni 2022. Vertrekkende van haar Economische Vooruitzichten 2022-2027 (juni 2022) raamde de instelling daarop (uitsluitend) de omvang van de enveloppes 2023-2024 per regeling en per tak¹³. Dit rapport werd door de federale regering overgemaakt aan de Groep van Tien. Het document werd nooit geagendeerd voor bespreking in de schoot van de gemengde welvaartscommissies.
2. Zich beroepend op artikelen 5, §3, 72, §3 en 73bis, §3 van de wet op het Generatiepact¹⁴ maakte de federale regering op 28 september aan de Groep van Tien een eigen verdelingsvoorstel over, samen met een budgettaire inschatting ervan¹⁵. In dit voorstel zou de welvaartsenveloppe 2023-2024 op dezelfde manier worden aangewend als de welvaartsenveloppe 2021-2022. Voor wat betreft de voor 2021-2022 genomen maatregelen met een éénmalige karakter zouden de sociale partners - binnen de eventuele beschikbare marge - een alternatieve invulling kunnen voorstellen¹⁶. De sociale partners werd een maand gegeven om zich over de verdelingsvoorstellen te buigen.
3. Het regeringsvoorstel werd vervolgens voor bespreking overgemaakt aan de gemengde welvaartscommissies. Wat de omvang van de enveloppe betreft beschikten deze op dat ogenblik enkel over een geactualiseerde berekening van de theoretische minimale enveloppe¹⁷. Door het gebrek aan informatie over de meer- en minderuitgaven in het kader van de welvaartsenveloppe 2021-2022, hadden de gemengde welvaartscommissies begin oktober nog steeds geen zicht op het effectief beschikbare budget in het kader van de welvaartsenveloppe 2023-2024. De gemengde welvaartscommissies ontvingen pas op 23 oktober 2022 een berekening van de meer- en minderuitgaven¹⁸ en beschikten dus slechts op

¹³ Welvaartsenveloppes 2023-2024 in constante en lopende prijzen (document REP-ENV 12705), Federaal Planbureau, september 2022. De ramingen werden uitgedrukt in constante prijzen.

¹⁴ Die bepalen dat de regering zelf een ontwerp van beslissing tot verdeling van de welvaartsenveloppes opmaakt wanneer een advies van de gemengde welvaartscommissies ontbreekt op 15 september.

¹⁵ De cijfers die door de regering werden overgemaakt voor de regeling van de zelfstandigen kwamen niet volgens de geëigende methodologie tot stand (zo werd bv. geen rekening gehouden met volume-effecten). Door het ABC werden bij de instellingen ramingen opgevraagd volgens de klassieke methode. Na validering van deze cijfers door het ABC werden ze ook aan de leden van de gemengde welvaartscommissie CRB-NAR bezorgd.

¹⁶ De budgettaire raming van dit voorstel werd op vraag van de regering uitgevoerd voor de verschillende instellingen van sociale zekerheid.

¹⁷ De actualisering gebeurde in september 2022 op vraag van de Eerste Minister Alexander De Croo en Vice-eersteminister Pierre-Yves Dermagne (bij brief van 28 september 2022) en gebeurde op basis van de laatste ramingen van de prijsevolutie 2022-2024, afkomstig uit de Economische begroting van september 2022 voor 2022-2023, aangevuld met een specifieke raming voor 2024. De resultaten werden uitgedrukt in lopende prijzen.

¹⁸ Deze berekeningen werden gemaakt antwoord op de vraag van de Ministers David Clarinval, Piere-Yves Dermagne, Karine Lalieux en Frank Vandenbroucke (bij brief van 26 september 2022) om de meer- of minkosten in 2023-2024 te berekenen van de maatregelen in het kader van de toewijzing van de welvaartsenveloppes 2021-2022.

dat moment over alle noodzakelijke informatie om zich te kunnen buigen over het regeringsvoorstel.

4. Wat betreft de verdeling van de welvaartsenveloppe voor het sociaal statuut van de zelfstandigen, wachtte het ABC zoals gebruikelijk eerst de onderhandelingen in de werknemersregeling af. Door de koppeling van bepaalde uitkeringsbedragen in beide stelsels, was het immers niet opportuun vooruit te lopen op deze onderhandelingen. Op 7 november werden op het niveau van de Groep van Tien de onderhandelingen rond de loonnorm en de welvaartsenveloppe in de werknemersregeling echter formeel stopgezet. Het ABC heeft naar aanleiding hiervan beslist om een advies uit te brengen met een voorstel tot verdeling van de welvaartsenveloppe 2023-2024 in de zelfstandigenregeling (cf. 2.3).

2.2 Omvang van de enveloppe

Voor 2023 en 2024 heeft het Federaal Planbureau de minimale theoretische enveloppe voor de zelfstandigenregeling begroot¹⁹ op respectievelijk, 57,4 miljoen en 122,2 miljoen EUR in lopende prijzen²⁰.

De reële beschikbare enveloppe is echter groter. Volgens de berekeningen van het Federaal Planbureau werd de budgettaire ruimte die het zelfstandigenstelsel ter beschikking had in het kader van de welvaartsenveloppe 2021-2022, niet volledig aangewend²¹. De onderbenutting wordt geraamd op 1,3 miljoen EUR in 2023 en 1,6 miljoen euro in 2024. Deze middelen worden toegevoegd aan de enveloppe 2023-2024.

Op die manier bedraagt het besteedbare bedrag voor het zelfstandigenstelsel 58,7 miljoen EUR voor 2023 en 123,8 miljoen EUR voor 2024.

Tabel 1. Bedrag van de welvaartsenveloppe 2023-2024 voor het stelsel van de zelfstandigen (in EUR, in lopende prijzen)

	2023	2024
Theoretische bruto-enveloppe	57.400.000	122.200.000
Marges enveloppe 2021 - 2022	1.300.000	1.600.000
Beschikbare enveloppe	58.700.000	123.800.000

¹⁹ Welvaartsenveloppes 2023-2024 in constante en lopende prijzen (document REP-ENV 12705), Federaal Planbureau, september 2022

²⁰ Gemiddelde index van de socialezekerheidsuitkeringen 126,24 voor 2023 en 128,11 voor 2024, basis 2013 = 100

²¹ Meer- of mindkosten in 2023-2024 van maatregelen in het kader van de welvaartsenveloppe 2021-2022 (document REP-ENV 12720). Berekening op vraag van de ministers Clarinval, Dermagne, Lalieux en Vandenbroucke, uitgevoerd door het Federaal Planbureau. Oktober 2022.

2.3 Voorstel tot verdeling van de enveloppe 2023-2024

2.3.1 Voorafgaandelijke opmerkingen

Welvaartsevolutie in het werknemers- en het zelfstandigenstelsel

In de wet op het Generatiepact wordt op een afzonderlijke manier verwezen naar de verdeling van de welvaartsenveloppe voor werknemers en die voor zelfstandigen. In werkelijkheid kan de toewijzing van de ene enveloppe echter niet volledig los gezien worden van de andere.

Ten eerste zijn een aantal uitkeringen in het zelfstandigenstelsel rechtstreeks of onrechtstreeks gekoppeld aan minima in het werknemersstelsel²². De betrokken uitkeringen volgen de evolutie van deze werknemersminima daardoor automatisch²³. Beslissingen over de welvaartsaanpassing van bepaalde uitkeringen in het werknemersstelsel, hebben dus een impact op de verdeling van de enveloppe voor zelfstandigen. Een aanpassing van de uitkeringen voor zelfstandigen die niet gekoppeld zijn aan uitkeringen in het werknemersstelsel, zijn dan ook slechts mogelijk in de mate dat hiertoe nog budgettaire ruimte rest, na een verhoging van de gekoppelde uitkeringen.

Ten tweede hebben de sociale partners in zowel het werknemers- als het zelfstandigenstelsel de vaste gewoonte om bepaalde maatregelen gemeenschappelijk te nemen, zoals de verhoging met 2% van de niet-minimumpensioenen die 5 jaar geleden zijn ingegaan en een gelijke verhoging van de hulp van derden.²⁴

Ten derde leeft er in het zelfstandigenstelsel de expliciete wens om voor de vervangingsuitkeringen in de ziekte- en invaliditeitsverzekering een bedrag te hanteren dat minstens even hoog is als het bedrag van de minimumuitkeringen voor regelmatige werknemers in diezelfde tak.

De verdelingskeuzes in de werknemersregeling zijn dus ook voor de welvaartsenveloppe 2023 - 2024 van invloed op de toewijzing van de enveloppe voor het zelfstandigenstelsel.

Tot slot moet opgemerkt dat er in het zelfstandigenstelsel ook naar wordt gestreefd om een voldoende grote budgettaire ruimte te behouden om naast de verhoging van minima en naast de gemeenschappelijke maatregelen ook een eigen beleid te kunnen voeren specifiek gericht op de prioriteiten van de zelfstandigen.

Voorstel NAR-CRB als uitgangspunt

Vanuit de gemengde welvaartscommissie NAR-CRB werd begin november aan de Groep van Tien een verdelingsvoorstel voor het werknemersstelsel overgemaakt, dat afweek van het regeringsvoorstel. Van essentieel belang daarbij voor het zelfstandigenstelsel was het voorstel om voor de minimumpensioenen een verhoging met 1,925% te voorzien in plaats van de door de regering voorgestelde 2%. Deze kleine aanpassing zorgt gedeeltelijk voor de nodige ruimte tot eigen beleid in

²² Voor een gedetailleerd overzicht zie bijlage II van het ABC-advies 'Welvaartsaanpassingen 2019 -2020' van 24 april 2019

²³ Een overzicht van deze koppelingen is opgenomen in bijlage II.

²⁴ In 2021-2022 werd hiervan in de pensioenregeling, om bijzonder zwaarwichtige redenen, uitzonderlijk afgeweken.

het zelfstandigenstelsel (cf. supra). Het ABC vertrekt voor zijn advies van dat aan de Groep van Tien overgemaakte voorstel.

Principes van de sociale partners

Het ABC wenst enkele bijkomende uitgangspunten in herinnering te brengen die tot de vaste gewoonten van de sociale partners behoren, naast de gezamenlijke evolutie van de minimumuitkeringen en gemeenschappelijke maatregelen:

- Bij de verdeling van de welvaartsenveloppe, wordt de verhouding tussen de verschillende takken van de sociale zekerheid gerespecteerd. Overdrachten worden vermeden. Aangezien de pensioenuitgaven 86% uitmaken van de opdrachtenbegroting van het zelfstandigenstelsel, wordt 86% van de welvaartsenveloppe voor de zelfstandigenregeling toegewezen aan welvaartsaanpassingen van de pensioenen in het zelfstandigenstelsel.
- Bij de bepaling van de theoretische enveloppe worden niet alleen de meerkosten, maar ook de eventuele marges in aanmerking genomen. De doelstelling van deze wettelijke bepaling is immers om rekening te houden met de kostendynamiek van de genomen maatregelen.
- Bij de besteding van de welvaartsenveloppe bestemd voor het sociaal statuut, gaan de organisaties uit van de prioriteiten die door de zelfstandigen zelf werden aangegeven.

2.3.2 Pensioenen

Minimumpensioenen

De bedragen van de minimumpensioenen in de zelfstandigenregeling zijn gekoppeld aan die van de minimumpensioenen voor werknemers. Overeenkomstig het hogergenoemde voorstel van de gemengde raad CRB-NAR (cf. supra), voorziet het ABC voor de welvaartsenveloppe 2023-2024 een verhoging (1/7/2023) met maximum 1,925% van :

- de pensioenminima voor zelfstandigen met een volledige loopbaan;
- de pensioenminima voor zelfstandigen met een onvolledige loopbaan;
- het minimumbedrag van de overgangsuitkering voor zelfstandigen.

Tabel 2. Kostprijs in EUR (in lopende prijzen) van de voorgestelde verhogingen van de minimumpensioenen voor zelfstandigen, 2023-2024

	Regeringsvoorstel			Voorstel ABC		
	Ingang	2023	2024	Ingang	2023	2024
Volledige loopbaan						
• +2%	1/07/2023	19.100.000	40.700.000			
• +1,925%				1/07/2023	18.400.000	39.200.000
Onvolledige loopbaan						
• +2%	1/07/2023	26.600.000	56.700.000			
• +1,925%				1/07/2023	25.700.000	54.600.000

Bron : Federaal Planbureau

Proportionele pensioenen

In het kader van welvaartsenveloppe 2021 – 2022 formuleerde het ABC reeds de expliciete wens om in te zetten op een algemene verbetering van de proportionele pensioenen. Immers,

- gepensioneerden met een laag proportioneel pensioen die geen toegang hebben tot het minimumpensioen bevinden zich vaak in een kwetsbare financiële positie;
- de oudste niet-minimumpensioenen werden de voorbije jaren minder aan de welvaart aangepast;
- de spanning tussen minimum- en maximumpensioenen neemt af op een manier die niet wenselijk is, door de stelselmatige verhoging van de minimumpensioenen²⁵

Vanuit dezelfde overwegingen is het ABC er voorstander van om in het kader van de welvaartsenveloppe 2023-2024 opnieuw een extra inspanning te leveren ten voordele van de proportionele pensioenen.

Ter versterking van de proportionele pensioenen die nog moeten ingaan, stelt het Comité voor om op 1 juli 2023 een verhoging met 3% te voorzien van :

- het forfaitair pensioenbedrag dat wordt toegekend voor de loopbaanjaren die een zelfstandige presteerde vóór de invoering van de proportionele pensioenberekening in 1984;
- de pensioenopbrengst voor de loopbaanjaren 1984 - 2020.

Dit is meer dan het regeringsvoorstel, dat voor beide een verhoging met 1,7% vooropstelt.

Vanuit budgettaire overwegingen, voorziet het ABC-voorstel voor de pensioenen in uitbetaling - in tegenstelling tot het regeringsvoorstel - geen algemene verhoging van de proportionele pensioenen met 1,7%. Het stelt in de plaats enkele selectieve aanpassingen voor, m.n. voor de pensioenen :

- ingegaan vóór 2008. De oudste proportionele pensioenen hebben het minst de evolutie van de welvaart gevolgd. Het ABC stelt voor om de pensioenen op 1 juli 2023 te verhogen met 1,2%. Een vergelijkbare ingreep is voorzien in het regeringsvoorstel voor de werknemersregeling.
- ingegaan in 2016 en 2017. Het ABC stelt voor om deze pensioenen op 1 januari 2023 te verhogen met 0,294985%. Deze pensioenen werden in het kader van de vorige welvaartsenveloppe slechts verhoogd met 1,7%²⁶ i.p.v. met 2% zoals in de werknemersregeling²⁷. De voorgestelde maatregel kan dan ook beschouwd worden als een inhaaloperatie²⁸.

²⁵ In het ABC-advies 2021/10 'Welvaartsaanpassingen 2021-2022' beargumenteerde het Comité het belang van een voldoende grote spanning tussen minima en maxima (cf. verzekeringskarakter) en illustreerde het de toenemende forfaitarisering in het pensioenstelsel van de zelfstandigen.

²⁶ Als onderdeel van de lineaire verhoging van de proportionele pensioenen met 1,7%.

²⁷ Traditioneel wordt deze verhoging in de werknemersregeling gevolgd.

²⁸ Het Comité nam zich in zijn advies 2021/10 om voor o.m. wat betreft de pensioenen ingegaan in 2016 en 2017 bij toekomstige welvaartsaanpassingen correcties aan te brengen.

- ingegaan in 2018 en 2019. Het ABC ziet deze pensioenen op respectievelijk 1 juli 2023 en 1 januari 2024 graag verhoogd met 2%. Klassiek worden de proportionele pensioenen 5 jaar na ingangsdatum verhoogd met 2%.

Tabel 3. Kostprijs in EUR (in lopende prijzen) van de voorgestelde verhogingen van de proportionele pensioenen voor zelfstandigen, 2023-2024

	Regeringsvoorstel			Voorstel ABC		
	Ingang	2023	2024	Ingang	2023	2024
<u>Nieuwe pensioenen**</u>						
Forfaitair pensioen - 1984						
• + 1,7%	1/07/2023	6.545	35.378			
• + 3%				1/07/2023	11.556	62.463
Prop. rechten 1984-2020						
• + 1,7%	1/07/2023	206.420	1.225.499			
• + 3%				1/07/2023	369.046	2.191.065
<u>Pensioenen in uitbetaling*</u>						
Alle prop. Pensioenen +1,7%	1/07/2023	6.689.020	12.905.885			
Pensioenen ingegaan						
• vóór 2008 + 1,2 %				1/07/2023	1.305.481	2.428.835
• in 2016 + 0,294985%				1/01/2023	134.920	130.159
• in 2017 + 0,294985%				1/01/2023	142.888	137.845
• in 2018 + 2%				1/07/2023	543.950	993.614
• in 2019 + 2%				1/01/2024	0	993.614
Totaal		52.601.985	111.566.762		46.607.841	100.737.595

Bron : *Federale Pensioendienst & **Actuariaat, FOD Sociale Zekerheid

2.3.3 Ziekte- en invaliditeitsuitkeringen

Arbeidsongeschiktheids- en invaliditeitsuitkeringen

Hoewel dit leidt tot een overschrijding van het aandeel deze tak in het geheel van de uitgaven van de sociale zekerheid (cf. supra 'principes van de sociale partners'), wordt voor de uitkeringen bij primaire arbeidsongeschiktheid - conform het regeringsvoorstel en met het oog op het aanhouden van de koppeling met de evolutie van de minimumuitkeringen in het werknemersstelsel - dezelfde verhogingen voorzien als diegene die gebeurden in het kader de welvaartsenveloppe 2021-2022. Dat wil zeggen :

- 2,5% voor gerechtigden met gezinslast;
- 2% voor alleenstaande en samenwonende gerechtigden zonder gezinslast.

Aangezien de invaliditeitsuitkeringen voor zelfstandigen die hun zaak niet stopzetten gekoppeld zijn aan de uitkeringen primaire arbeidsongeschiktheid, zullen zij eenzelfde verhoging ondergaan.

De uitkeringsbedragen voor invalide zelfstandigen die hun activiteit hebben stopgezet, zijn nog steeds gekoppeld aan de minimumbedragen voor regelmatige werknemers in de invaliditeitsverzekering van de loontrekkenden. Conform het regeringsvoorstel voor de welvaartsaanpassingen in de

werknemersregeling, houdt het Comité voor deze uitkering rekening met een verhoging op 1 juli 2023 van :

- 2,5% voor gerechtigden met gezinslast;
- 2% voor alleenstaande en samenwonende gerechtigden zonder gezinslast.

Tabel 4. Kostprijs in EUR (in lopende prijzen) van de voorgestelde verhogingen van de minima in de ziekte- en invaliditeitsverzekering voor zelfstandigen, 2023-2024

	Vanaf	2023	2024
Primaire arbeidsongeschiktheid			
• met gezinslast (+2,5%)	1/07/2023	623.761	1.287.420
• alleenstaande (+2%)	1/07/2023	408.868	844.051
• samenwonende (+2%)	1/07/2023	1.043.779	2.158.255
Invaliditeit – met stopzetting			
• met gezinslast (+2,5%)	1/07/2023	1.202.624	2.548.904
• alleenstaande (+2%)	1/07/2023	940.547	1.995.983
• samenwonende (+2%)	1/07/2023	1.523.868	3.246.451
Invaliditeit – zonder stopzetting			
• met gezinslast (+2,5%)	1/07/2023	777.444	1.647.570
• alleenstaande (+2%)	1/07/2023	522.663	1.108.120
• samenwonende (+2%)	1/07/2023	673.969	1.433.311

Bron : RIZIV

Uitkeringen bij ouderschap

Voor de uitkeringen die verstrekt worden in het kader van ouderschap, stelt het ABC per 1 juli 2023 - conform het regeringsvoorstel - de volgende verhogingen voor:

- de uitkering aan pleegouders met 1%;
- de uitkering bij adoptie met 1%;
- de vaderschaps- en geboorte-uitkering met 1%.

Voor wat betreft de moederschapsuitkering stelt het ABC een verhoging voor van 1% voor uitkeringen toegekend vanaf de 5de vergoedingsweek. De moederschapsuitkering is een forfaitair bedrag dat wordt uitbetaald per week. Het forfait tijdens de eerste vier weken is hoger dan tijdens de daaropvolgende weken²⁹. Het ABC ziet geen noodzaak tot een lineaire welvaartsaanpassing van de moederschapsuitkering. In vergelijking met andere (ouderschaps)uitkeringen is de moederschapsuitkering immers aanzienlijk hoger³⁰, terwijl zelfstandigen aangeven dat de ouderschapsuitkeringen minder prioritair zijn dan de pensioenuitkeringen, de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, het overbruggingsrecht en de uitkering bij mantelzorg. Het

²⁹ Dit verschil werd ingevoerd per 1 januari 2022.

³⁰ De bedragen werden substantieel opgetrokken op 1 januari 2022 via het koninklijk besluit van 21 januari 2022 tot vervanging van artikel 94 van het koninklijk besluit van 20 juli 1971 houdende instelling van een uitkeringsverzekering en een moederschapsverzekering ten voordele van de zelfstandigen en van de meewerkende echtgenoten

Comité stelt daarom voor om enkel in te zetten op een gelijkschakeling van de uitkeringsbedragen die gelden tijdens de eerste vier vergoedingsweken en diegene die daarna van toepassing zijn³¹. Deze ingreep helpt bovendien het gewicht van de tak 'arbeidsongeschiktheid en invaliditeit' te beperken in de uitgaven voor de welvaartsaanpassingen in het sociaal statuut.

Tabel 5. Kostprijs in EUR (in lopende prijzen) van de voorgestelde verhoging van de uitkeringen voor zelfstandigen toegekend in het kader van het ouderschap, 2023-2024

	Regeringsvoorstel			Voorstel ABC		
	Vanaf	2023	2024	Vanaf	2023	2024
Moederschapsuitkering (+1%)						
• +1%	1/07/2023	348.205	720.145			
• +1% vanaf 5 ^{de} week				1/07/2023	219.822	454.627
Adoptie-uitkering (+1%)	1/07/2023	664	1.381	1/07/2023	664	1.381
Pleegouderverlof (+1%)	1/07/2023	382	815	1/07/2023	382	815
Vaderschaps- en geboorte-uitkering (+1%)**	1/07/2023	99.036	201.006	1/07/2023	99.036	201.006

Bron : RIZIV en **Actuariaat FOD Sociale Zekerheid

Tegemoetkoming voor hulp van derden

Een arbeidsongeschikte zelfstandige die hulp van een derde nodig heeft om bepaalde handelingen van het dagelijks leven uit te voeren, kan vanaf de derde maand arbeidsongeschiktheid een forfaitaire tegemoetkoming voor hulp van derden aanvragen. Die bedraagt 27, 01EUR per dag³². Het ABC-voorstel tot verdeling van de welvaartsenveloppe 2023 - 2024 voorziet een verhoging van dit dagbedrag met 0,5%. De verhoging gaat in op 1 juli 2023. De maatregel is conform het regeringsvoorstel.

³¹ Op die manier wordt teruggekeerd naar de situatie zoals die van toepassing was voor 1 januari 2022 (zie voetnoot 29).

³² Bedrag van toepassing in november 2022

Tabel 6. Kostprijs in EUR (in lopende prijzen) van de voorgestelde verhoging van de tegemoetkoming voor hulp aan derden, toegekend in het zelfstandigenstelsel, 2023-2024

	Vanaf	2023	2024
Forfaitair jaarbedrag (+0,5%)	1/07/2023	33.911	71.955

Bron : RIZIV

2.3.4 Andere uitkeringen

Naast de pensioenen en ZIV-uitkeringen kent het sociaal statuut nog drie andere uitkeringen, nl.

- het overbruggingsrecht (inclusief alle vormen van crisis-overbruggingsrecht), dat zelfstandigen sociaal moet beschermen in een aantal situaties van stopzetting of onderbreking.
- de uitkering mantelzorg, bedoeld voor zelfstandigen die hun activiteit verminderen of onderbreken om te zorgen voor een zieke naaste,
- de rouwuitkering, bedoeld voor zelfstandigen die hun activiteit onderbreken naar aanleiding van het overlijden van een familielid.

Conform het regeringsvoorstel stelt het ABC voor de eerste twee een verhoging met 2 % voor vanaf 1 juli 2023.

De rouwuitkering werd pas recent ingevoerd³³ en bestond dus nog niet op het ogenblik dat het advies over de welvaartsenveloppe 2021-2022 werd uitgebracht. De uitkering was dan ook niet opgenomen in het regeringsvoorstel voor de enveloppe 2023-2024. Het ABC stelt voor om de rouwuitkering op 1 juli 2023 te verhogen met 1%.

Tabel 7. Kostprijs in EUR (in lopende prijzen) van de voorgestelde verhoging van de uitkeringen toegekend in het kader van het overbruggingsrecht, de mantelzorg en het rouwverlof 2023-2024

	Regeringsvoorstel			Voorstel ABC		
	Vanaf	2023	2024	Vanaf	2023	2024
Overbruggingsrecht (+2%)	1/07/2023	93.146	189.051	1/07/2023	93.146	189.051
Mantelzorg (+2%)	1/07/2023	43.905	89.111	1/07/2023	43.905	89.111
Rouwuitkering (+1%)				1/07/2023	16.341	33.166

Bron : Actuarieat, FOD Sociale Zekerheid

2.4 Saldo

Tabel 8 biedt een samengevat overzicht van het voorstel tot besteding van de welvaartsenveloppe 2023-2024 voor het stelsel van de zelfstandigen.

Er blijkt uit de tabel een te besteden saldo van ruim 3,8 miljard euro in 2023 en ruim 5,7 miljoen euro in 2024. Het ABC stelt voor om dit saldo te besteden aan een verhoging van de welvaartspremie. Deze premie werd de afgelopen jaren immers niet meer aangepast.

³³ Koninklijk besluit van 20 december 2021 houdende toekenning van een uitkering ten voordele van de zelfstandige die zijn beroepsactiviteit tijdelijk onderbreekt naar aanleiding van het overlijden van een familielid. Voor onderbrekingen vanaf 25 juli 2021.

Indien tegen het uitdrukkelijke advies van het ABC in beslist zou worden om de minimumpensioenen alsnog met meer dan 1,925% te verhogen, dan roept het ABC op om de in dit advies voorgestelde verdeling aan te houden omdat het de prioriteiten van de zelfstandigen respecteert. Het saldo zal in dat geval verkleinen, zodat de welvaartspremie in minder sterke mate verhoogd zal kunnen worden. In deze context herinnert het ABC nogmaals aan de wenselijkheid en de noodzaak om in het stelsel van de zelfstandigen een eigen beleid te kunnen voeren – en daaruit voortvloeiend aan het belang en de noodzaak van het compromisvoorstel waarbij de minimumpensioenen met 1,925% zouden verhogen.

Tabel 8. Besteding van de welvaartsenveloppe 2023-2024 in het stelsel van de zelfstandigen, naar verzekeringstak, bedragen in EUR in lopende prijzen

	2023	2024	2023	2024
Besteedbare enveloppe	58.700.000	123.800.000		
	Regeringsvoorstel		ABC-voorstel	
Totale besteding, waarvan:	60.938.757	129.110.291	54.832.571	118.048.772
• Pensioenen	52.601.985	111.566.762	46.607.841	100.737.595
• ZIV-uitkeringen ³⁴	8.199.721	17.265.367	8.071.338	16.999.849
• Overbruggingsrecht	93.146	189.051	93.146	189.051
• Mantelzorg	43.905	89.111	43.905	89.111
• Rouwuitkering			16.341	33.166
Saldo	-2.238.757	-5.310.291	+ 3.867.429	+ 5.751.228

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op 28 november 2022 :

Veerle DE MAESSCHALCK,
Secretaris

Jan STEVERLYNCK,
Voorzitter

³⁴ Inclusief vaderschaps- en geboorte-uitkering

Bijlage I. Overzicht voorgestelde welvaartsaanpassingen in het sociaal statuut zelfstandigen, 2023-2024

	Regeringsvoorstel			Voorstel ABC		
	Ingang	2023	2024	Ingang	2023	2024
PENSIOENEN						
Verhoging minima						
- volledige loopbaan (+2%)	1/07/2023	19.100.000	40.700.000			
- volledige loopbaan (+1,925%)				1/07/2023	18.400.000	39.200.000
- onvolledige loopbaan (+2%)	1/07/2023	26.600.000	56.700.000			
- onvolledige loopbaan (+1,925%)				1/07/2023	25.700.000	54.600.000
Verhoging forfaitair pensioen vóór 1984						
- 1,7%	1/07/2023	6.545	35.378			
- + 3%				1/07/2023	11.556	62.463
Verhoging proportionele rechten '84-'20						
- + 1,7%	1/07/2023	206.420	1.225.499			
- + 3%				1/07/2023	369.046	2.191.065
Prop. pensioenen in uitbetaling +1,7%	1/07/2023	6.689.020	12.905.885			
Pensioenen ingegaan						
- vóór 2008 + 1,2 %				1/07/2023	1.305.481	2.428.835
- in 2016 + 0,294985251%				1/01/2023	134.920	130.159
- in 2017 + 0,294985251%				1/01/2023	142.888	137.845
- in 2018 + 2%				1/07/2023	543.950	993.614
- in 2019 + 2%				1/01/2024	0	993.614
Totaal		52.601.985	111.566.762		46.494.091	100.737.595
ZIEKTE EN INVALIDITEIT						
Primaire AO						
- Met gezinslast (+2,5%)	1/07/2023	623.761	1.287.420	1/07/2023	623.761	1.287.420
- Alleenstaande (+2%)	1/07/2023	408.868	844.051	1/07/2023	408.868	844.051
- Samenwonende (+2%)	1/07/2023	1.043.779	2.158.255	1/07/2023	1.043.779	2.158.255
Invaliditeit - Met stopzetting						
- Met gezinslast (+2,5%)	1/07/2023	1.202.624	2.548.904	1/07/2023	1.202.624	2.548.904
- Alleenstaande (+2%)	1/07/2023	940.547	1.995.983	1/07/2023	940.547	1.995.983
- Samenwonende (+2%)	1/07/2023	1.523.868	3.246.451	1/07/2023	1.523.868	3.246.451
Invaliditeit - Zonder stopzetting						
- Met gezinslast (+2,5%)	1/07/2023	777.444	1.647.570	1/07/2023	777.444	1.647.570
- Alleenstaande (+2%)	1/07/2023	522.663	1.108.120	1/07/2023	522.663	1.108.120
- Samenwonende (+2%)	1/07/2023	673.969	1.433.311	1/07/2023	673.969	1.433.311
Hulp van Derden (+0,5%)	1/07/2023	33.911	71.955	1/07/2023	33.911	71.955
Forfait moederschap (+1%)						
- +1%	1/07/2023	348.205	720.145			
- +1% vanaf de 5 ^{de} week				1/07/2023	219.822	454.627
Forfait adoptie (+1%)	1/07/2023	664	1.381	1/07/2023	664	1.381
Forfait pleegouderverlof (+1%)	1/07/2023	382	815	1/07/2023	382	815
Vaderschaps- en geboorteverlof (+ 1%)	1/07/2023	99.036	201.006	1/07/2023	99.036	201.006
Totaal		8.199.721	17.265.367		8.071.338	16.999.849
ANDERE						
Overbruggingsrecht (+ 2%)	1/07/2023	93.146	189.051	1/07/2023	93.146	189.051
Mantelzorg (+ 2%)	1/07/2023	43.905	89.111	1/07/2023	43.905	89.111
Rouwverlof (+ 1%)				1/07/2023	16.341	33.166
Totaal		60.938.757	129.110.291		54.832.571	118.048.722

Bijlage II. Overzicht wettelijke koppeling tussen uitkeringen, zelfstandigenstelsel

Koppeling met	
PENSIOENMINIMA	
Rustpensioen³⁵	
• gezinslast	Minimumpensioen voor werknemers met gezinslast
• alleenstaande	Minimumpensioen voor alleenstaande werknemers
• zonder gezinslast	Minimumpensioen voor werknemers zonder gezinslast
Overlevende echtgenoten	
• overlevingspensioen ³⁶	
volledige loopbaan	Minimum overlevingspensioen voor werknemers met volledige loopbaan
onvolledige loopbaan	Minimum overlevingspensioen voor werknemers met onvolledige loopbaan
• overgangsuitkering ³⁷	Minimum overlevingspensioen voor werknemers met onvolledige loopbaan
MINIMA ARBEIDSONGESCHIKTHEID - INVALIDITEIT	
Invaliditeit met stopzetting³⁸	
• gezinslast	Minimale invaliditeitsuitkering regelmatig werknemers die op haar beurt gekoppeld is aan het minimumpensioen voor werknemers met volledige loopbaan
• alleenstaand	Minimale invaliditeitsuitkering regelmatig werknemers die op haar beurt gekoppeld is aan het minimumpensioen voor alleenstaande werknemers met volledige loopbaan
• samenwonend	Minimale invaliditeitsuitkering voor regelmatig werknemers

³⁵ Art. 131bis, § 1octies en art. 131ter, § 1bis van de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen

³⁶ Art. 131bis, § 1octies en art. 131ter, § 1bis van de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen

³⁷ Art. 9bis, § 8, derde lid, van het Koninklijk Besluit 30/1/1997

³⁸ Art. 10, § 2 van het koninklijk besluit van 20/7/1971 houdende instelling van een uitkeringsverzekering en een moederschapsverzekering ten voordele van de zelfstandigen en van de meewerkende echtgenoten.